

KULTUR- OCH BIBLIOTEKSPLAN

Inkl. Skolbiblioteksplan

Dorotea kommun

Kraapohken tjielte

Fastställd i kommunfullmäktige 2024-03-25 § 12
Gällande åren 2024–2027

Innehållsförteckning

Kulturplan	2
Bakgrund och syfte	2
Kulturpolitiska mål	2
Agenda 2030	3
Dorotea kommuns kulturmål.....	4
Biblioteksplan.....	6
Bakgrund	6
Syfte	7
Samisk förvaltningskommun och urfolket samerna	7
Agenda 2030	7
Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter	8
Samverkan.....	8
Uppföljning.....	8
Dorotea kommuns biblioteksmål.....	9
Skolbiblioteksplan	13
Bakgrund och syfte	13
Dorotea kommuns skolbiblioteksmål.....	14

Vägledande dokument

Bibliotekslagen (SFS 2013:801)
Skollagen (SFS 2010:800)
Minoritetslagen 2009:724
Språklagen 2009:600
Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter
Unescos Folkbiblioteks- och skolbiblioteksmanifest
Nationella kulturpolitiska mål
Kulturplan Region Västerbotten 2024–2027
Regional biblioteksplan
Regional utvecklingsstrategi för Västerbottens län
Dorotea kommuns vision, Vision Dorotea 2040, samt övergripande mål
Avsiktsförklaring V8
Vision V8
HBTQ handlingsplan vid Dorotea bibliotek
Medieplan Dorotea bibliotek

Kulturplan

Bakgrund och syfte

Dorotea kommuns kultur- och biblioteksverksamhet är navet i aktuella kulturupplevelser med Dorotea bibliotek som motor i kulturarbetet. Samverkan med folkbildningen, kulturföreningar och organisationer inom kommunen samt i regionen stärker kulturens position både lokalt och regionalt.

Dorotea har aktiva och unika kulturföreningar av hög kvalitet och kapacitet. De möjliggör ett varierat utbud i hela kommunen bland annat genom att vara aktiva arrangörer av olika kulturarrangemang.

I Dorotea kommun ligger ansvaret för kulturpolitiken under kommunstyrelsen. Kulturplanen följs kontinuerligt upp av verksamheten på arbetsplatsträffar och till kommunstyrelsen årligen genom verksamhetsberättelsen.

Syftet med Dorotea kommuns kulturplan är att den som ett politiskt dokument ska utgöra vägvisare i ambitionen att nå de nationella målen.

Kulturpolitiska mål

De nationella kulturpolitiska målen beslutades av riksdagen 2009, vilka ska verka vägledande för kulturpolitiken även i kommuner:

Kulturen ska vara en dynamisk, utmanande och obunden kraft med yttrandefriheten som grund. Alla ska ha möjligheten att delta i kulturlivet. Kreativitet, mångfald och konstnärlig kvalitet ska präglade samhällets utveckling.

För att uppnå målen ska kulturpolitiken:

- främja allas möjlighet till kulturupplevelser, bildning och till att utveckla sina skapande förmågor,
- främja kvalitet och konstnärlig förnyelse,
- främja ett levande kulturarv som bevaras, används och utvecklas,
- främja internationellt och interkulturellt utbyte och samverkan.
- särskilt uppmärksamma barns och ungas rätt till kultur.

För att motverka exkludering, säkerställa mångfald och verka för likabehandling av alla människor, behöver vi arbeta med att öka jämlikheten och den normkritiska medvetenheten. Detta genom att:

- Främja förutsättningarna för att barn och unga oavsett bakgrund ska ha samma möjligheter att möta professionell kultur och konst samt själva kunna vara skapande och aktiva. Därför behöver vi ha ett varierat kulturutbud för barn och unga i hela kommunen.
- Främja urfolket samerna och nationella minoriteters kultur.
- Främja allas tillgång till kulturella upplevelser och möten mellan olika kulturer.
- Främja utveckling av digitaliseringens möjligheter gällande kultur.
- Främja mångkultur och antirasistisk verksamhet.

Agenda 2030

Agenda 2030 och dess globala mål för hållbar utveckling är en detaljerad agenda som antogs av FN:s alla medlemsstater i september 2015 i syfte att tillsammans verka för en socialt, miljömässigt och ekonomiskt hållbar utveckling. Agenda 2030 utgörs av 17 mål för hållbar utveckling varav mål 3, 4, 5, 8, 10, 11 och 17 berör kultur. I mål 11 nämns specifikt behovet av att skydda och trygga kulturarvet för att uppnå hållbara samhällen.

Dorotea kommuns kulturmål

”Kommunens mål är en bra samhällsmiljö där ett rikt kulturliv stimulerar medborgarna och värnar om jämlikhet, solidaritet och gemenskap över sociala, kulturella och språkliga gränser. Detta ska uppnås under perioden 2024–2027 genom nedanstående mål.”

Mål: Dorotea kommun främjar allas rätt att delta i kulturlivet

För att uppnå målet ska kommunen under perioden 2024–2027:

- Verka för utvecklingen av en tillgänglig och jämlik kulturell infrastruktur.
- Stötta olika kulturföreningar med kulturbidrag så att de kan anordna olika kulturarrangemang och -aktiviteter i hela kommunen.
- Främja utvecklingen av digitaliseringens möjligheter gällande samernas och minoriteternas språk och kultur.
- Tillgängliggöra, synliggöra och stödja urfolket samernas och övriga nationella minoriteters kulturer inom nya och befintliga strukturer.
- Främja mångkultur och antirasistisk verksamhet samt öka medvetenheten och kunskapen hos majoritetsbefolkningen.
- Erbjud professionell kultur och konst för alla oavsett bakgrund.
- Erbjud ett brett och allsidigt utbud på biografen, med syfte att spegla samhället och den mångfald som finns i kommunen.

Mål: Dorotea kommun verkar för barn och ungas rätt till kultur och delaktighet i kulturlivet

För att uppnå målet ska kommunen under perioden 2024–2027:

- Erbjudas/tillhandahålla barn och unga att årligen möta professionell och varierande kultur och konst, bland annat genom tillgång till professionella teater-, musik eller dansarrangemang.
- Främja barns och ungas delaktighet och inflytande i utvecklingen av kulturlivet.
- Stärka ungas organisering och främja återväxt i arrangörsledet.
- Utjämna tillgången till kultur för barn och unga – vad gäller möjligheter till eget skapande och möjligheter att ta del av kultur.
- Stärka och främja samisk kultur hos barn och unga.
- Delta i regionala kulturprojekt med barn och unga som målgrupper.
- Bedriva musikskola och undersöka förutsättningarna att utveckla musikskolan till en kulturskola.
- Stärka den psykiska hälsan hos ungdomar genom kultur och eget skapande.

MÅL: Dorotea kommun främjar bevarandet, användandet och utvecklandet av kommunens kulturarv och kulturmiljöer

För att uppnå målet ska kommunen under perioden 2024–2027:

- Årligen dela ut kulturstipendium med syfte att uppmärksamma det lokala kulturlivet och lokala kulturidkare.
- Bidra till levande kulturarv och kulturmiljöer och allas möjligheter att ta del av dem.
- Tillgängliggöra, synliggöra och stödja urfolket samernas och övriga nationella minoriteters kulturer inom nya och befintliga strukturer.
- Främja och prioritera den samiska kulturens historia, samtid och utveckling som utgör en viktig del av Doroteas kultur och kulturarv.
- Stötta professionella kulturutövare.

Biblioteksplan

Bakgrund

Biblioteken ska enligt bibliotekslagen verka för det demokratiska samhällets utveckling genom att bidra till kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning. Biblioteken ska vara tillgängliga för alla och litteraturens ställning och intresset för bildning ska främjas. Kommuner och regioner ska enligt samma lag anta biblioteksplaner.

Dorotea kommuns biblioteksverksamhet ligger under kommunstyrelsen och består av det integrerade folk- och skolbiblioteket Dorotea bibliotek/Kraapohken gærjagætie. Här arbetar 0,3 kultur- och fritidschef; 1,0 förste bibliotekarie; 1,0 barn- och ungdomsbibliotekarie samt 0,8 biblioteksassistent.

Dorotea bibliotek ingår i ett samarbete där åtta kommuner tillsammans bildar V8, bibliotekssamverkan i Västerbottens inland. Gemensamt mål för V8-biblioteken är att vi ska:

”erbjuda en hög servicenivå, tillgänglighet och god standard, så att alla medborgare får en så likvärdig service som möjligt. Vi ska värna om demokrati och yttrandefrihet. Vi ska vara attraktiva och inspirerande informations- och kulturcentra, för att ge ett stort mervärde för alla V8:s biblioteksanvändare. Barn och ungdomar är en särskilt prioriterad grupp.” (ur Avsiktsförklaring V8)

Biblioteksplanens mål knyter an till Dorotea kommuns vision och alla de fyra antagna målområdena ”Utbildning, utveckling och tillväxt”, ”Demokrati, delaktighet och medborgardialog”, ”Moderna lösningar, nytänkande och minskad miljöpåverkan” samt ”Hälsa, fritid och omsorg för alla åldrar.

Biblioteksverksamheten skapar interkulturella möten, bidrar till höjd kunskapsnivå och verkar för folkhälsa. Tillgång till och kunskap om digital kommunikation är en förutsättning för att kunna delta i samhället. Biblioteken ska enligt bibliotekslagen verka för att öka kunskapen om hur informationsteknik kan användas för kunskapsinhämtning, lärande och delaktighet i kulturlivet.

Syfte

Syftet med Dorotea kommuns biblioteksplan är att stärka den kommunala biblioteksverksamheten genom att ge struktur och inriktning för de viktigaste utvecklingsområdena. Planen är tillgänglig för alla och tydliggör folk- och skolbibliotekets uppdrag och inriktning.

Samisk förvaltningskommun och urfolket samerna

Dorotea kommun är sedan 2012 en samisk förvaltningskommun och ligger inom det sydsamiska språkområdet. Biblioteket har en viktig roll i arbetet med att främja och stärka de samiska språken och den samiska kulturen.

Enligt bibliotekslagen 5§ ska folkbiblioteken ägna särskild uppmärksamhet åt urfolket samerna och de nationella minoriteterna. Särskild uppmärksamhet ska ägnas åt barn och unga för att främja deras språkutveckling och stimulera till läsning. Biblioteket ska synliggöra urfolket samerna och de nationella minoriteternas kulturer, identiteter och språk i syfte att öka kunskapen och förståelsen hos allmänheten.

Dorotea bibliotek samarbetar med kommunens samiska samordnare för att utveckla bibliotekets arbete med och för urfolket samerna.

Agenda 2030

2015 antog FN:s generalförsamling resolutionen Agenda 2030 för hållbar utveckling. Agendan innebär att alla 193 medlemsländer i FN förbundit sig att arbeta för att uppnå en socialt, miljömässigt och ekonomiskt hållbar värld till år 2030. Bibliotekens roll när det gäller Agenda 2030 definieras oftast i termer av likvärdig tillgång till information och ökad jämlikhet.

Denna biblioteksplan innehåller mål och aktiviteter som bidrar till samhället och täcker följande globala hållbarhetsmål: 3: God hälsa och välbefinnande; 4: God utbildning för alla; 5: Jämställdhet; 8: Anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt; 9: Hållbar industri, innovationer och infrastruktur; 10: Minskad ojämlikhet; 11: Hållbara städer och samhällen; 16: Fredliga och inkluderande samhällen samt 17: Genomförande och globalt partnerskap.

Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter

Bibliotekets viktiga funktion för att säkerställa barnets rättigheter syns i en mängd artiklar i barnkonventionen. De mest givna artiklarna för folkbiblioteken att ta fasta på i sitt uppdrag handlar om att barnet har rätt till yttrandefrihet. Det innebär att barnet har rätt att söka, ta emot och sprida information och tankar av alla slag. Det kan ske i tal eller skrift, tryckt eller digitalt, i konstnärlig form - eller genom något helt annat uttrycksmedel som barnet själv har rätt att välja. Barnets rätt till vila, fritid och lek likväl som att barnet har rätt att fritt vara en del av det kulturella och konstnärliga livet är något som folkbiblioteken länge redan verkat för. Allt arbete i biblioteket ska inkludera barn och vara till för barnens bästa.

Samverkan

Förutom att ingå i V8-biblioteken samarbetar Dorotea bibliotek med ett flertal andra aktörer, såväl regionalt som lokalt:

- Regionala kulturverksamheter, bland andra Regionbiblioteket och Västerbottens museum
- Barnvårdscentralen (BVC)
- Lokala studieförbund
- Dorotea musik- och riksteaterförening
- Lärcentrum/SFI
- Dorotea kommuns samiska samordnare
- Grundskola och förskolor i Dorotea

Uppföljning

Kultur- och biblioteksplanen följs kontinuerligt upp av verksamheten på arbetsplatsmöten samt årligen av kommunstyrelsen genom verksamhetsberättelsen.

Dorotea kommuns biblioteksmål

Dorotea bibliotek är en självklar del av alla kommuninvånarens vardag. Biblioteket är en fysisk och digital plats som ger invånarna möjlighet och lust att läsa, lära, skapa och ta aktiv del i samhällsutvecklingen. Detta ska under perioden 2024–2027 uppnås genom nedanstående mål.

MÅL: Dorotea bibliotek är relevant och tillgängligt för samtliga invånare

I *Strategi för ett starkt biblioteksväsende 2022–2025* konstateras att biblioteken har en viktig funktion i vårt samhälle och tre fokusområden bedöms vara av central betydelse för biblioteksverksamhetens kvalitet och utveckling:

- Ett biblioteksväsende som är tillgängligt och relevant för alla.
- Ett biblioteksväsende som bidrar till och följer samhällets utveckling.
- En välfungerande nationell infrastruktur för biblioteksväsendet.

Tillgänglighet innefattar såväl demografiska som geografiska förutsättningar, tillgång till internet och digital kompetens så väl som fysisk tillgänglighet utifrån funktionsnedsättningar. Dorotea bibliotek utgår i sitt tillgänglighetsarbete främst från de sju diskrimineringsgrunderna och samhällets mångfald ska återspeglas i biblioteksverksamheten.

För att uppnå målet ska biblioteket under perioden 2024–2027:

- Prioritera arrangemang med teman som rör urfolket samerna.
- Genomföra fortbildningsinsatser som syftar till att hela biblioteksorganisationen har kompetens i samiska frågor.
- Delta i V8:as samarbete gällande den samiska biblioteksbusen, Julla Májja.
- Genomföra, utveckla och utvärdera riktade verksamheter gentemot personer med annat modersmål än svenska, däribland språkcaféverksamhet.
- Öka tillgången till en mångfald av litteratur på olika språk och i olika format genom att prioritera inköp och tillgängliggörande av medier på andra språk än svenska, inklusive samiska och de nationella minoritetsspråken, samt tillgängliga medier i olika format.

forts.

- Arbeta med uppsökande verksamhet för att nå nya och ovana biblioteksanvändare, samt informera om tillgängliga medier.
- Anordna aktiviteter för att fler invånare, som i dag inte är aktiva användare, ska vilja och kunna ta del av bibliotekets utbud och tjänster.
- Anordna ett brett utbud av aktiviteter på fritiden för barn och ungdomar för att öka förutsättningarna för eget skapande och tillgång till ny teknik.
- Verka för en ökad inkludering och representation så att biblioteket och dess verksamhet är välkomnande, inkluderande och trygg oavsett kön, könsidentitet eller könsuttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller ålder.
- Vara ett meröppet bibliotek.

MÅL: Dorotea bibliotek bidrar till att kommunens invånare känner lust att läsa och skaffa ny kunskap

Riksdagens politiska mål för litteratur- och läsfrämjande säger att alla i Sverige, oavsett bakgrund och med utgångspunkt i vars och ens särskilda förutsättningar, ska ges möjlighet att utveckla en god läsförmåga och ha tillgång till litteratur av hög kvalitet.

Att kunna ta del av information och litteratur är grundläggande för lärande och delaktighet i ett demokratiskt samhälle. För att kunna göra det behöver varje individ ha tillgång till ett språk. Läsning i sig har också ett eget värde. Den bidrar till personlig utveckling, konstnärliga upplevelser och bildning. Att arbeta läsfrämjande – och att verka för läslust – är därför en av bibliotekets viktigaste uppgifter. Bibliotekets funktion att erbjuda litteratur och aktiviteter som stimulerar barn till läsning är av stor betydelse. Läsning och läsförståelse är en grundläggande förutsättning för demokratiskt deltagande, för utbildning och delaktighet i samhället.

Folkbiblioteken är en garant för tillgången till fri information och litteratur i samhället, och bibliotek utgör en plattform för individer att kunna ta vara på sina medborgerliga rättigheter och påverka sina livsvillkor.

För att uppnå målet ska biblioteket under perioden 2024–2027:

- Underlätta för Doroteabor att studera på distans genom att – i den mån det är möjligt – tillhandahålla kurslitteratur, genom inköp eller fjärrlån.
- Förenkla för föräldrar att låna barnböcker genom bokpåsar på förskoleavdelningen.
- Samarbeta med förskolan kring olika språk- och läsfrämjande aktiviteter, så som ”Give me five”.
- Prioritera läsfrämjande insatser för barn och unga.
- Arbeta med läsfrämjande och kunskapsspridande arbete i sociala medier.
- Arbeta för att stimulera barns läsförmåga och språkutveckling, bland annat genom läsfrämjande aktiviteter på fritiden för barn i skolåldern, de yngre barnen och deras vårdnadshavare.
- Starta upp ett regelbundet och metodiskt samarbete och kunskapsutbyte mellan bibliotek, barnhälsovård, och förskolor för att främja språkutveckling genom ”bokstart”.
- Kontinuerligt arbeta med mediebeståndet för att hålla det aktuellt och relevant, genom sakkunniga förvärv och nödvändig gallring.
- Öka allmänhetens kunskap om en hållbar livsstil och klimatfrågor.

MÅL: Dorotea bibliotek är en trygg och demokratifrämjande mötesplats

Den nationella biblioteksstrategin säger att biblioteken ska värna tillgången till faktabaserad och trovärdig information i såväl fredstida normallägen som vid fredstida krissituationer och krig. Dorotea bibliotek är ett av få offentliga rum i kommunen som är öppet för alla. Förutom att tillhandahålla samhällsviktig service, så är verksamheten en garant för tillgång till fri information och litteratur, varpå det är viktigt att denna grundläggande samhällsliga funktion är tillgänglig så långt det är möjligt. I kristider kan biblioteket vara en trygg plats i samhället, inte bara som mötesplats med informationsförmedling utan även en plats för rekreation som kan bidra till en känsla av normalitet i omvälvande tider. Behovet av en öppen och inkluderande arena för demokrati är en angelägenhet för hela samhället.

Enligt Bibliotekslagen (SFS 2013:801, § 7) ska bibliotek ”verka för att öka kunskapen om hur informationsteknik kan användas för kunskapsinhämtning, lärande och delaktighet i kulturlivet”. Idag krävs grundläggande internetkunskaper i allt högre grad för att kunna ta del av samhällets service eller för privata ändamål. De som av olika

anledningar saknar digital kompetens riskerar att hamna utanför. Därför är digital delaktighet för alla ett samhälleligt mål där biblioteken har en viktig uppgift att fylla för att minska den digitala klyftan i samhället.

För att uppnå målet ska biblioteket under perioden 2024–2027:

- Anordna programverksamhet som speglar samtiden och har som fokus att väcka besökarnas läslust, kunskapsörst och lust att delta i samhällsutvecklingen.
- Fortbilda personal för att kunna ge vägledning i användande av informationsteknik och digitala tjänster.
- Vägleda användare i dagens medie- och nyhetsutbud, sökkunskap samt källkritik och källtillit.
- Tillhandahålla digital teknik – så som Wifi, datorer, surfplattor – och vägleda användare i behov av IT-stöd.
- Erbjud personer i digitalt utanförskap hjälp för att stärka sina digitala förmågor och sitt digitala självförtroende.
- Stärka människors kunskap om informationspåverkan och bättre hemberedskap.
- Tydliggöra bibliotekets roll i tider av kris, genom fortbildning av personal samt med hjälp av ”Verktogsådan för bibliotekens beredskapsarbete”¹.

¹ Ett material för bibliotekens arbete med att planera inför, och i händelse av, kris, höjd beredskap och krig. Framtaget av Svensk biblioteksförnings expertnätverk Bibliotekens roll i totalförsvaret, tillsammans med biblioteksmedarbetare från olika typer av bibliotek runt om i Sverige under ett antal workshops

Skolbiblioteksplan

Bakgrund och syfte

Enligt läroplan för grundskola (Lgr 22) kapitel 2:8 är rektors ansvar att skolbibliotekets verksamhet används som en del i undervisningen för att stärka elevernas språkliga förmåga och digitala kompetens.

Skolbibliotekets främsta uppgift är att vara ett stöd för skolans pedagogiska arbete. Skolan och biblioteket ska samarbeta för att öka intresset för läsning och litteratur bland eleverna. Barns och ungdomars språkförmåga ska stimuleras och stärkas. Särskild hänsyn ska tas till behoven hos barn med funktionsvariation och barn med annat modersmål än svenska, genom att utifrån deras olika behov och förutsättningar erbjuda litteratur och tekniska hjälpmedel. Arbetet ska också genomsyras av barnkonventionen, att barn och ungas åsikter ska höras och tas tillvara.

Skolbiblioteket har en viktig pedagogisk uppgift i att stödja och bidra till elevers lärande i många ämnen. Att kunna läsa, skriva och ha digital kompetens är en förutsättning för lärande, en demokratisk rättighet och viktigt för att kunna vara en aktiv samhällsmedborgare.

Skollagen (2010:800): Eleverna i grundskolan, anpassade grundskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ska ha tillgång till skolbibliotek (2 kap. 36 § skollagen). Skolbiblioteket har en utpekad roll i den reviderade läroplanen när det gäller att stärka elevernas språkliga förmåga och den digitala kompetensen.

Dorotea kommuns skolbiblioteksplan omfattar det i folkbiblioteket integrerade skolbiblioteket.

Dorotea kommuns skolbiblioteksmål

Nedanstående mål gäller för perioden 2024–2027.

MÅL: Skolbiblioteket ska bidra till att stärka elevers digitala kompetens

För att uppnå målet ska skolbiblioteket under perioden 2024–2027:

- Vara behjälplig vid aktiviteter/föreläsningar om källkritik.
- Stärka elevers medie- och informationskunnighet / handleda lärare när det gäller medieinformationskunnighet (MIK) och källkritik. Så att kunskapen om mediers roll i samhället, kunna finna, analysera och kritiskt värdera information finns.
- Vara behjälplig i aktiviteter som stärker elever i att själva kunna uttrycka sig och skapa innehåll i olika medier.
- Låta elever testa digitala verktyg.
- Lyfta bibliotekets e-tjänster som en resurs i skolan genom information till skolpersonal.

MÅL: Skolbiblioteket ska vara en resurs i värdegrund- och jämställdhetsarbete

För att uppnå målet ska skolbiblioteket under perioden 2024–2027:

- Finnas som resurs för skolan i arbetet för att motverka trakasserier och kränkande särbehandling.
- Finnas tillgänglig i värdegrundsfrågor, till exempel dikter om vänskap i en årskurs, texter om människors olikheter i en årskurs osv.
- Beakta alla elevers möjlighet att känna sig inkluderade och representerade i litteraturen vid inköp och urval av högläsningsböcker.
- Anordna föreläsning gällande värdegrund och jämställdhet på internet.

MÅL: Skolbiblioteket ska integreras i skolans pedagogiska arbete

För att uppnå målet ska skolbiblioteket under perioden 2024–2027:

- Ha strukturer skapade av rektor för att skolbibliotekarie och lärare ska kunna planera för att tillsammans genomföra undervisningen.
- Utvecklas så att den utgår från elevers och elevgruppers behov, till exempel elever som är i behov av extra utmaningar och stöd, talar ett minoritetsspråk, har ett annat modersmål än svenska och/eller har någon funktionsvariation.
- Verka för ett ökat samarbete mellan skolbibliotekarie och lärare vad gäller urval och tillgång till litteratur, informationsteknik och andra medier.
- Stödja arbetet för att främja språkutveckling, stimulera till läsning, stärka elevers läsförmåga och läsintresse.
- Minst 1 gång per termin bedriva biblioteksverksamhet på fjällskolan i Risbäck.